

Milí čtenáři Tvaru,

samotné slovo magie vzbuzuje snad v každém, vyjma zatvrzelých rozumářů, jisté rozechvění. Cítíme okouzlení, úžas, a možná i kapku děsu. Nemusíme magii věřit či ji znát, a přece snad každý z nás ve svém životě zakusil okamžiky, jimž jaksi přirozeně můžeme říkat magické. Umění a literatura se magickými a v širší optice i dalšími hermetickými naukami vždy inspirovaly. Vypočíst všechny tvůrce, jejichž díla magie poznačila, by bylo nad možnosti tohoto editoria. Že inspirace magií není v žádném ohledu podružná, ukazují veledíla světového písemnictví, ať již vzpomeneme Shakespearovu *Bouři* či Goethova *Fausta*. A od Novalise známe magický idealismus a z pozdějšího vývoje prózy zase realismus magický. Magii s chutí a láskou podléhali i surrealisté. Proto tedy magie.

V tomto čísle Tvaru jsme se však víc než na inspirace magií v literatuře zaměřili na magii jako takovou. Proto se na stránkách našeho obtýdenníku tentokrát setkáte především s texty samotných mágů či s pracemi, které se mágy a magií přímo zabývají. A magii jsme věnovali i hlavní rozhovor čísla: oslovili jsme Martina Mrskoše a Sana, dvě bytosti spojené s nakladatelstvím Horus a Esoterickým knihkupectvím Alembiq v Brně. Právě Horus (pod stejným názvem vycházela dnes již legendární magická revue) k nám uváděl dílo snad nejvýznamnějšího mága dvacátého století Aleistra Crowleyho – muže s nechvalnou pověstí, a přece autora i myslitele veskrze originálního (o tom svědčí též málo známý fakt, že jeho rané básně pochválil klasik katolické literatury Gilbert K. Chesterton). Ačkoli tento muž, sám sebe přezdívací Velká Šelma, proslul na veřejnosti spíše sexuálními a drogovými výstřelky a získal nálepku „černého mága“, je tvůrcem pozoruhodné filosofie, která bývá neprávem chápána jako oslava egoismu. Jeho duchovní axiom „Čiň, co ty chceš“ není totiž pokynem k libovůli, ale naopak k poctivému hledání své pravé vůle, pravého poslání a pravého lidství. Taková vůle mu pak vlastně splývá s vůlí Boží... Není tedy divu, že Martina Mrskoše i Sana hledání dovedlo až ke středověkému křesťanskému mystikovi a teologovi Mistru Eckhartovi, jehož dílu se už mnoho let pečlivě a do hloubky věnují. Magie tak může – pro mnohé asi překvapivě – vyústit v radikální cestu k Bohu. O víře a nejzazším Tajemství ostatně promlouvají i další autoři čísla, např. Aristides či prvorepublikový klasik Lasenic. Českému hermetismu a jeho vazbám na literaturu je pak věnována studie Hany Bednařikové, která se z větší části zabývá naším ve světě nejproslulejším mágem Františkem Bardonem.

Přeji vám okouzlené čtení.

Adam Borzič

15. května 13.00 | Audiokniha roku 2014

Asociace vydavatelů audioknih vyhlásí výsledky soutěže o nejlepší audioknihu roku 2014 v kategoriích – nejlepší interpret, četba, dramaturgie, zvuk, audiokniha pro děti a cena posluchačů.

Veletrh Svět knihy, literární sál – pravé křídlo, Výstaviště Praha-Holešovice.

15. května 16.30 | Café Fra: Jurij Andruchovyč

Autorské čtení významného ukrajinského básníka, performerera a hudebníka.

Café Fra, Šafaříkova 15, Praha 2.

16. května 16.00 | Čestí literáti v exilu – dvojí vstup do kontextu tvorby

Beseda s Petrem Bízem (USA/ČR), Lubomírem Martínkem (FR/ČR) a Jaroslavem Markem-Vejvodou (Švýc./ČR) na téma dvojí adaptace.

Veletrh Svět knihy, literární sál – pravé křídlo, Výstaviště Praha-Holešovice.

19. května 19.00 | Bludiště cti

Autorské čtení Jana Kmenta (Praha), Tomáše Řezníčka (Děčín) a Marka Tomana (Praha).

Kavárna Liberál, Heřmanova 6, Praha 7.

20. května 17.00 | Prezentace knihy Karla Richtera *Historické drama volyňských Čechů*

Nevšední příběh volyňských Čechů, příběh plný nadějí, dramatických zvrátů, hrdinství i tragédií. Osudy lidí i vesnic, které na Volyni vybudovali a přivedli k rozkvětu, aby pak ve zlých dobách výsledky své práce s nemalým úsilím znovu a znovu hájili.

Ústřední knihovna, Mariánské nám. 1, Praha 1.

20. května, 18.00 | Čtenáři čtenářům

Které knihy Vás v poslední době nejvíce zaujaly? Přijďte diskutovat o knihách, které máte rádi, o kterých přemýšlíte.

Dům čtení, Ruská 192, Praha 10.

21. května, 19.00 | Autorský večer Jiřího Dědečka

Jiří Dědeček je český písničkář, básník, textař, překladatel, spisovatel a autor četných rozhlasových a televizních pořadů.

Kavárna U Notáře, Sázavská 430, Havlíčkův Brod

28. května, 17.00 / Roman Ráž slaví a vypráví o Lázeňských nadějích

V den svých 80. narozenin přijde prozaik a scénárista Roman Ráž mezi přátele a kolegy z PEN klubu a představí nám druhý díl rozsáhlé románové fresky o osudech jedné rodiny v moravských lázních v průběhu dvacátého století.

České centrum PEN klubu, Klementinum 190, Praha 1.

## 969 SLOV O PRÓZE MATĚJ HOŘAVA: PÁLENKA. PRÓZY Z BANÁTU, HOST, BRNO 2014

Knihy *Pálenka* nese podtitul, který může v adresátu, jenž alespoň něco tuší o existenci několika českých osad kdesi v dalekých rumunských horách, vytvořit představu výpravy do rudimentárního kraje, v němž čas má zcela jiný rozměr než u nás a kde prý lidé žijí „jinak“, čili tak nějak „opravdověji“ než my. Ve skutečnosti je ovšem tento podtitul vhodně čist víceméně došlovně, tedy nikoliv jako povídka „o Banátu“, nýbrž jako „psaní“, které v Banátu vzniká a které Hořava z Banátu posílá. Komu? Možná případným čtenářům, možná sestře a dalším známým, možná ale také jen sobě samému. Jakkoli totiž jeho texty prozrazují znalost literárního řemesla a schopnost obratně zacházet s rozmanitými výrazovými nástroji, zároveň jsou stylizovány jako jakási nutková „samomluva“, již se dopouští ten, komu schází důvěrnější kontakt s bližními.

Postava vypravěče, jehož přemítání v první osobě propojuje více než čtyři desítky krátkých a kratších lyricko-epických výpovědí utvářejících přítomný knižní soubor, je pojata tak, aby byla ztotožnitelná s autorem a působila co nejautentičtěji. Ovšem již sám fakt, že autor knihu podepsal pseudonymem, by měl čtenáře varovat. Je totiž otázkou, nakolik lze vzít předloženou autostylizaci autorského subjektu zcela vážně a nakolik ji máme chápat „jen“ jako stylizovanou zprávu, která je sice osobní, nikoli však důvěrná. Zvláště když Hořava naplno využívá schopnost literatury pracovat s nedořečeným a nevysloveným, jakož i s literární maskou a fabulační hrou.

Výsledkem tohoto postupu je soubor prozaických črt, které tematizují kolorit divné země a divoké přírody, nicméně je-

jichž cílem není primárně prostředkovat okouzlení cizokrajnou jinakostí. Ztracený kraj kdesi uprostřed rumunských hor, kde vypravěč působí jako učitel na škole pro příslušníky české menšiny, živořící tu už od hloubi devatenáctého století, je totiž především prostorem mimo Babel světa. Místem vypravěčovy dobrovolné klauzury, do níž se utekl, neboť jediné zde má prostor, aby navzdory mrazu, bouřím a další nepohodě poznával a pojmenovával sebe sama. Explikoval své „já“, jako by v opojení pálenkou či v následné kocovině zvažoval a prostřednictvím řeči, jazyka a vhodně literární formy zvnějškoval svou vlastní nespokojivou minulost.

Inspirace životem v Banátu vnesla do jednotlivých Hořavových črt a úvah řadu pozoruhodných zajímavostí, kuriózních lidských figur i neobvyklých jazykových zvláštností, které mohou českého čtenáře zaujmout a oslovit. V rámci autorské výpovědi pobyt v Banátu ovšem představuje čas přítomný, a jako takový je tedy jen málo zajímavý, neboť vypravěčův zrak je – jak on sám praví – „vytrvale zabodnutý do minula“. Do tísnivého života, před nímž uprchl a stále prchá a který je a byl tam, kde byl tak či onak „doma“. Tedy v Čechách, na Moravě, v Bavorsku, ale také v jiných zemích a místech, jimiž mu bylo dáno projít, aniž by sám sebe nalezl. Každá přítomná banátská realie tak v Hořavových textech odstartuje tok vypravěčových asociací, které přítomné propojí s minulým, s tím, co bylo a co stále vládne s sebou.

Text charakterizuje vypravěče jako „mladého učitele z Moravy“. Což není přesné, neboť představa ráje dětství, z něhož byl vyhnán do labyrintu nepochopení, se Hořavovu hrdinovi spojuje se severními

Čechami, z nichž byl ve věku deseti let „vyvržen“ do nemilovaného Brna. Ba co hůř, Morava a Brno jsou pro tohoto muže počátkem vlastního bezcílného bloudění, reprezentovaného čtvercem gymnastické tělocvičny. V té mu bylo dáno po mnoho let bůhvíproč trénovat salta a jiné dovednosti, jimiž sice mohl kdysi ohromovat spolužáky, které se mu ale z odstupem času jeví jako naprostá zbytečnost. Právě v pekle Brna se zrodila jeho stálá potřeba utíkat, opouštět místa a lidi v naději, že *cesta je „alespoň změna“*.

V autorově textu není příliš mnoho věcných a časových údajů, které by umožňovaly popisované začlenit do dějinného dění. Přesto však není těžké si z něj odvodit, že první útěk Hořavova vypravěče vedl z Moravy do Bavorska, které – zdá se – je dodnes jeho bydlištěm, tedy místem, z něhož si na čas odskočil i za krajany do Banátu. Četba jeho vzpomínek navíc kritika ponouká k úvaze, zda ono někdejší přesídlení do sousední země nebylo dokonce emigrací. Takový „drobný“ interpretační posun by totiž vzhledem k daným historickým relacím mohl poněkud zpochybnit představu o věku vypravěče, respektive posunout představu o mladém autorovi, jehož má pseudonym skrývat.

Absence věcných a časových údajů je dána i faktem, že ve vzpomínání Hořavova hrdiny není mnoho prostoru pro příběhy. Děje a kauzality tu zůstávají převážně v zárodečném stavu a náznaku, zatímco vypravěč se naplno oddává evokaci, explikaci vlastních citů, pocitů, emocí a odsudků. Charakteristickým rysem jeho reminiscencí je přítomná značná míra zahledění do sebe sama, které se obejde bez jiných lidí. Zatímco banátská přítomnost je zalidněna

mnoha konkrétními figurkami, k nimž ovšem hrdina nemá velký osobní vztah, okruh jeho vzpomínek je již skoro vyprázdněný. Jako by šlo jen o bezútěšné prostory divných měst bez osob, které by vypravěči mohly asociovat cosi osobního, individuálního, nebo měly alespoň nějaké přibližující jméno. Je to svět bez rodičů a příbuzných, bez učitelů, trenérů, přátel a známých. A přitom je zjevné, že všechny tyto osoby jsou ve vypravěčových vzpomínkách přítomné, jenže jen jako trauma – skryté hoře, o němž se raději nemluví. Snad i proto volba jména Hořava. Není tak divu, že anonymní ve vyprávění zůstávají rovněž ty nemnohé ženy, s nimiž by mohl mít vztah. A míra zobecňující a odcizující abstrakce je tu dokonce natolik velká, že jméno není dopřáno ani hrdinově vzdálené a pocitově téměř ztracené sestře. V jedné ze svých zpráv se k ní sice obrací, ale jen proto, aby si potvrdil, že je nemožné navázat kontakt i s člověkem nejbližším.

Základním motivem Hořavovy autostylizace je reflexe vlastní citové vyprázdněnosti konfrontované s životem lidí, kteří ještě mají jméno, kteří žijí a umírají naplno, a kteří jsou tedy ještě lidmi.

Netuším, nakolik je tento autorův životní pocit reálný a nakolik je „jen“ literárně modelován. Jeho umělecké zpracování a vyjádření v přítomné knize je však samo o sobě velmi působivé – ať již čtete celou knihu, nebo se oddáte pocitům a emocím autorem soustředěným do jednotlivých črt.

Pavel Janoušek

Fotografie na titulní straně Mikuláš